

UDC 7.072.2:7.035(477)

UKRAINIAN NEO-BAROQUE : HISTORY AND PRESENT

Pishchanska Viktoriia – Doctor of Culturology, Doctor of Philosophy (PhD),
associate professor, professor of Philosophy Department,
the Dnipro Academy of Continuing Education

The purpose of the article is to clarify the influence of the neo-baroque artistic style on the Ukrainian art of the twentieth century in general and its separate areas (architecture, painting, literature) in particular.

Research methodology. Materials of research literature are studied by logical, historical, chronological, and problemchronological analysis method.

Results. Ukrainian neo-baroque art went through two periods of development: the modern «first wave» (1910 – early 1930 s) and the postmodern «second wave» (late 1980 – 2000 s). The last period became a logical continuation of the first, also using and rethinking the heritage acquired by Ukrainian culture during the last centuries. The «first wave» of Ukrainian neo-baroque began with the spread of neo-baroque architectural style in Ukraine. For the «second wave» of Ukrainian neo-baroque is characteristic the use by artists, writers, architects and directors of reinterpreted traditions of baroque folk art, painting and icon painting. Baroque culture in Ukraine is considered a manifestation of national identity and a symbol of Ukrainian statehood. Therefore, the beginning of the «second wave» of neo-baroque in Ukraine is a completely natural phenomenon, the foundations of which were laid during the «first wave» of the 1910 s and early 1930 s. In contrast to the Western European neo-baroque of the modernist era, the Ukrainian neo-baroque is based on ancient historical and cultural traditions, the origins of which go back to the times of existence in the XVII-XVIII centuries of the Ukrainian state of the Hetmanate, continuing during the days of the Ukrainian National Republic (1917–1921).

The practical significance. The research materials can be used at lectures and seminars on the culture of Ukraine of the twentieth century in secondary and higher educational institutions.

Key words: Ukrainian baroque, neo-baroque, Ukraine, fine arts, literature, architecture.

Надійшла до редакції 6.12.2022 р.

УДК 766+75:79

ВИСТАВКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ МИТЦІВ У ЧАС ВІЙНИ

Луковська Ольга Ігорівна – доктор мистецтвознавства,
професор, Українська академія друкарства,
заступник директора Львівського палацу мистецтв, м. Львів
<http://orcid.org/0000-0002-4074-7454>
<https://doi.org/10.35619/ucpmk.vi42.553>
olhalukovska@yahoo.com

Проаналізовано виставкову діяльність українських митців, які створюють плакати та графічне мистецтво у час війни. Наголошено, що українське мистецтво тісно пов'язане із загальними процесами, які відбуваються у країні. Виявлено, що у період війни найпоширенішим видом мистецтва стає плакат, стилістична мова якого найбільш вдало передає асоціативні воєнні образи. Досліджено провідні тенденції, прикметні сучасному цифровому мистецтву та графіці на воєнну тематику. Простежено, що експонування виставок на тему війни стає актуальним не лише в Україні, а й за її межами. Проведено аналіз матеріалу про художні проєкти як українські, так і закордонні, у яких виразно прочитуються авторські концепції на актуальні теми сьогодення. Через аналіз артефактів та авторських творів проаналізовано художньо-стилістичні особливості творчості українських художників графіків.

Ключові слова: виставкова діяльність, війна, Україна, мистецтво, художник, експозиція.

Постановка проблеми та її актуальність. Від початку вторгнення російських військ в Україну 24 лютого 2022 року чимало художників розпочали активну творчу діяльність, адже мистецтво – це теж зброя та засіб, за допомогою якого можна впливати на оточення. Зважаючи на значимість тем, відображених в художніх творах, їх аналіз є особливо актуальним, проте складним через брак теоретичних розвідок.

Дослідження діяльності українських митців в час війни, зокрема й виставкових проєктів на воєнну тематику, дає можливість виявити спрямованість творчих пошуків та окреслити тенденції, притаманні українському мистецтву.

Останні дослідження та публікації. Воєнні умови, в якому опинилося не лише мистецтво та культура, а й усі галузі загалом, призвели до зміщення акцентів та пріоритетів у створенні, сприйнятті й експонуванні художніх творів. Висвітлення інформації про мистецьку діяльність українських авторів нині відбувається переважно в інтернет-просторі, зокрема, в соціальних мережах. Низка виставкових проєктів зберегли формат віддаленого огляду та участі (онлайн) як у часи пандемії, що не завадило інформації з великою швидкістю розповсюджуватись по Україні і за кордоном. Саме тому здійснено огляд численних

статей, дописів, рецензії в інтернет-виданнях як українських, так і закордонних, що стосуються мистецьких ініціатив. Розглянуто також матеріали з історії воєнного мистецтва, зокрема, жанр плаката та його психологічного й соціального аналізу європейськими науковцями з метою вияву певних політичних функцій, засад, а також сприйняття й трактування воєнної тематики у різні часові періоди [10-11, 13-14].

Оскільки в рамках статті неможливо здійснити вичерпний аналіз виставкової діяльності на окреслену тематику, дослідження має оглядовий характер та базується на зібраних автором матеріалах під час відвідування, підготовки та організації мистецьких виставок.

Мета публікації – висвітлити стан творчої активності українських митців в час війни. До її завдань можна віднести аналіз виставок на тему війни в Україні та за її межами, виявлення художньо-стилістичних особливостей творчості авторів, беручи до уваги графічні твори та плакати, а також оцінку впливу візуальних образів на суспільство.

Виклад матеріалу дослідження. Події воєнного сьогодення, спричиненого повномасштабним вторгненням російських військ, перевернули життя мільйонів українців. Війна не оминула й мистецького середовища, яке мимоволі стає політизованим. Помітне місце під час війни посіло плакатне мистецтво як унікальний засіб візуальної комунікації та потужний популяризаторський і пропагандистський засіб. Плакати, наповнені глибоким змістом, мають властивість впливати на суспільство й володіють мобілізаційним потенціалом. Виконуючи роль джерела важливої інформації, вони програмують людську поведінку, закладають певні ціннісні орієнтири. Яскравим прикладом плакатної пропаганди може послужити мистецтво тоталітарних держав, у якому плакат був головним візуальним засобом агітації за ідеологічні ідеали та сприяв формуванню світогляду людей у відповідному руслі.

Саме плакат з його лаконічними й змістовними зображеннями миттєво зреагував на зміни в суспільстві, де запанувала війна. Плакатне мистецтво України сьогодні – це, безумовно, воєнний плакат, який масово тиражується та поширюється в громадських інтер'єрах, художніх виставках, соціальних мережах. Використовуючи індивідуальний підхід до вирішення структурно-образних завдань професійні художники та дизайнери демонструють високий ступінь варіативності декоративних композицій, від суто плакатних до графічно живописних. Свої концептуальні візії художники реалізують за допомогою декоративних форм, сюжетно-зображальних образів, коротких слоганів та інших мистецьких засобів, що допомагають донести світу інформацію про біль і страждання українців, ненависть до ворога та незвичайний патріотизм.

Створення плакатів набрало обертів від перших днів війни і не лише серед професійних художників, а й початківців та студентів, роботи яких позначені професійністю виконання. На жаль, у мережі Інтернет не завжди вдається ідентифікувати авторство творів, а відтак можемо вести мову лише про загальні тенденції, притаманні воєнному плакату. Активність дизайнерів-плакатистів зумовила необхідність створення спеціалізованих виставкових проєктів, що об'єднали багатьох авторів та дали можливість аналізу творчих пошуків.

Так, експозиція патріотичного студентського плаката «Велетні Духу», присвячена видатним особистостям української нації, розгорнулася у Львівському Палаці мистецтв, який від початку війни з виставкового простору перетворився на головний гуманітарний штаб регіону. Експозиція організована Палацом спільно з Українською академією друкарства (кафедра дизайну та мистецтва книги) і планувалася до відкриття щорічних Шевченківських святкувань у ЛПМ, проте війна завадила урочистому вернісажу. Утім, організатори не відмовилися від патріотичної експозиції, лише переформатували її згідно з викликами сьогодення. Незважаючи на те, що простір Палацу мистецтв використовувався для гуманітарних потреб, а замість проведення мистецьких екскурсій тут працювало кілька сотень волонтерів, на стінах установи експонувалися плакати з алегоричними образами з творчості Т. Шевченка, Г. Сковороди, Лесі Українки, які в переносному та прямому значенні стосувалися подій, що відбуваються в країні.

Варто вирізнити оригінальність мислення молодих митців Д. Зінкевич, Р. Йоліч, А. Ковальчук, Н. Козак, які особливу увагу звернули на гармонійне поєднання шрифту з сюжетними зображеннями. Влучні й місткі вислови та асоціативні образи психологічно впливали на присутніх, вселяючи віру й надію у перемогу. У час війни патріотичні плакати з афоризмами класиків української культури набрали особливої актуальності та були як ніколи доречним доповненням до оточуючої ситуації.

Ще один мистецький проєкт «Український плакат воєнного часу», який об'єднав навколо себе лідерів плакатного мистецтва, відбувся в липні 2022 р. у Києві. Виставка організована Національним центром «Український дім» у співпраці з Клубом ілюстраторів Pictoric, а її прагненням було виразити мистецьку реакцію на події війни.

Аналіз візуальних інструментів засвідчує, що автори у своїй творчості застосовують образотворчі метафори, символи, зіставлення різномасштабних зображень, узагальнення форми

тощо. Художники трансформують пережиту ними інформацію, втілюють у мистецьку форму думки й відчуття, що віддзеркалюють дійсність, яка народилася в їхній уяві.

Організатори заходу зазначили, що «з перших днів повномасштабного вторгнення російських військ в Україну чимало митців зробили свій вибір ... Створені ними візуальні образи стали «голосами» спротиву на громадських акціях в містах України й світу, отримали резонанс у ЗМІ, тиражувалися тисячами в дописах у соціальних мережах» [8]. Засобами плакатного мистецтва дизайнери та художники, О. Грехов, Н. Тітов, А. Логов, Б. Філоненко, К. Лісова, М. Скоп, А. Єрмоленко, Р. Романишин, А. Лесів, А. Ялоза та ін. показують, яку небезпеку становить росія для світу та висловлюють чітку позицію України в боротьбі з ворогом.

Часто експозиції плакатів організовуються мистецькими навчальними закладами, що відіграють важливу роль у вихованні молодого покоління. Так, Черкаський державний технологічний університет разом із Художнім музеєм організували виставку плакатних робіт у рамках Міжнародної мистецької акції «Вольфганг», присвячену героїчному спротиву українського народу в російсько-українській війні. Мета виставки – продемонструвати художній пошук, який би ілюстрував відчуття та емоції людей з перших днів війни. Виставка започаткована онлайн, а згодом організатори відкрили реальну експозицію з відібраних творів. В акції взяли участь студенти мистецьких вишів зі всієї України, зокрема, ЧДТУ, КНУКіМ, КПУ, ХНТУ, ЛНЛУ, а також професійні митці та дизайнери, які продемонстрували професійність виконання композицій та чітке патріотичне ідейне спрямування творів [3]. Використовуючи стереотипи масової свідомості, символіку й асоціації, плакати у доступній та зрозумілій для більшості адресатів образній формі ретранслюють ідеологічні установки.

Так, плакат О. Галицької (Черкаси), демонструє символічний образ вільної пташки-України. На блакитному тлі з декоративними колосками авторка зображує біло-жовту птаху з автоматом, а внизу плаката міститься підпис англійською – Україна за мир! Після перемоги! Композиція декларує впевнену позицію українців, які переконують у своїй миролюбності, але водночас, стверджують, що будуть боротися за свою незалежність до останнього.

Виставки плакатів подекуди відбуваються в контексті інших заходів. Наприклад, експозиція мілітарного плаката відомого львівського художника-графіка М. Москаля стала органічним доповненням творчої зустрічі літераторів у Львівській організації НСП України у травні 2022 [6]. Твори М. Москаля мають виразну авторську стилістику. Концепції колажних плакатів автор концентрує навколо львівських пам'ятників, додаючи їм символічного воєнного контексту. Статуї Діани митець домальовує зброю та додає патріотичний заклик «Ставай в ряди тероборони!», а на тризубець Нептуна насаджує російський корабель із гаслом «Москву на дно!». Злагоджені композиції тримають глядача в напрузі завдяки використанню яскравих відкритих червоних та жовтих кольорів тла, на яких автор зображає своїх героїв.

Аналіз мистецьких творів показує прикметні риси та напрями, в яких розвивається сучасний український плакат. Це, в основному твори, виконані в комп'ютерних програмах, комбінації фотоколажів зі шрифтовим доповненням, а також мальовані графічні композиції та карикатури.

Зупинимо увагу на графічних творах та композиціях, виконаних у графічних комп'ютерних програмах, які не є плакатами, а виступають як самостійні авторські роботи що часто експонуються у виставкових просторах.

Так, оригінальною стилістикою позначені твори, створені в комп'ютері з використанням орнаментальних композицій, в основі яких – старі геометричні vzори до вишиванок у поєднанні зі спрощеним зображенням воєнних мотивів, а саме геометризованими зображеннями вибухів, бойової техніки та зброї, стилізованих фігур вояків, будівель тощо. На відміну від традиційних рапортних вишиваних чи мальованих орнаментів ці композиції набувають нового оригінального змісту та звучання. Такі риси простежуємо у Б. Логачової, К. Лісової та інших митців.

Так, упізнаваний авторський стиль вирізняє декоративні композиції харківської художниці Б. Логачової, які вона називає арт «НУО», що означає новий український орнамент. У класичні вишивальні візерунки хрестиком художниця вписує військовий сюжет, таким чином надаючи орнаменту зовсім інший зміст і образ. Б. Логачова створила серію військових малюнків в арт «НУО», які є певною мистецькою документацією та декоративізацією воєнних подій. «З мирних квіткових і рослинних переплетень з'являються військові і бойові елементи, нові тварини та людські символи, що зв'язують в єдину архітектуру історичні та ключові події України», – розповідає авторка [9].

Незважаючи на складні умови, Б. Логачова постійно бере участь у різноманітних артпроектах. Зокрема, свою творчість вона презентувала у Музеї сучасного українського мистецтва Корсаків (Луцьк). Виставка «Сіра зона: війна поруч» показала внутрішні відчуття художниці, яка народилася в Маріуполі, а зараз живе і творить у Харкові.

Важливі істини та патріотичні посили, які намагаються донести до суспільства українські митці у своїх творах, яскраво засвідчують, що українці – герої, які з гідністю віддають життя за незалежність своєї країни і формують сильну націю. Різноманітність концептуальних, композиційних рішень та виражальних засобів підтверджує оригінальність світосприйняття кожного художника.

Активний пошук художньо-образного втілення болючих воєнних тем бачимо у Н. Левітасової та О. Ревіки. Так, оригінальністю концептуального задуму вирізняється їх артпроект «Половина», який відбувся у галереї «Imagine Point» у Києві у вересні 2022 р. Назва виставки є символічною, оскільки митці на двох поділили виставковий простір, де кожен отримав свою половину для художньо-змістового наповнення, проте обидві половини експозиції взаємопов'язані та вступають між собою у діалог. Виставка показує «дві окремі історії про спільне наболіле і шлях, який пройшли митці за пів року повномасштабної війни для подолання емоційного виснаження і продовження боротьби на культурному фронті» [4]. Назва проекту «Половина» символізує також пів року, відрізок від 24 лютого, що невідворотно змінив свідомість митців і які намагаються за допомогою творчості віднайти себе та своє місце, осмислити своє життя.

Концепція мистецьких творів Н. Левітасової складається з чотирьох станів: дороги, війни, зовнішнього та внутрішнього переродження. Усі ці фрагменти людської екзистенції сплітаються в одну мистецьку історію про біль пережитого досвіду.

Глибоким філософським трактуванням дійсності позначені графічні твори О. Ревіки. Художній цикл «Червона лінія», який ввійшов до проекту «Половина», митець задумував ще до початку війни, але в силу обставин концепція змінилася. Сам автор зазначає, що за формою висловлювання його твори це, скоріше за все, плакати – максимально сконцентровані, лаконічні і прості. Проте за змістом – це надзвичайно глибокі розмірковування автора про події війни. Кожна робота передає емоційні враження автора від війни, які закарбувались у його свідомості [7].

Зазвичай, О. Ревіка працює з обмеженими графічними засобами та колористикою. В його мистецькому арсеналі – папір, кулькова ручка, чорний спрей, що контрастує з невеликим додатком червоного, жовтого чи синього. Проте, це не заважає художнику створювати місткі, пронизуючі людську свідомість твори. Зокрема, символічним образним змістом вирізняється графічна композиція «Напад», у якій бачимо чоловічу руку, що вривається з п'ятми та хоче захопити білий простір. Акцентом тут виступає червоний колір кисті руки, який можна трактувати як кров та як напад червоної орди.

Жахливу трагедію обстрілу в Миколаєві бачимо в роботі «Обстріл». О. Ревіка створює композицію за принципом колажу, де у просторі білого аркуша бачимо розкидані рештки ракети, дорожнього знаку, взуття та вбиту лежачу жінку на передньому плані. Емоційної сили твору додає червоний колір сукні на жінці.

На фронті мистецької боротьби з ворогом яскраво вирізняється карикатури або сатиричний малюнок, що часто асоціюється з плакатом, проте є самостійним мистецьким видом, надзвичайно актуальним у час війни. У цьому напрямі працюють В. Казаневський, І. Лук'янченко, О. Гуцол, В. Голуб, О. Кустовський та ін. Свої досягнення автори демонструють на виставках, в соціальних мережах, а їх роботи знаходять все більше шанувальників не лише в Україні, а й за кордоном.

Так, багатством фантазії та оригінальністю композиційного рішення позначені карикатури О. Кустовського. Від часу агресії художник мало не щодня створює графічні малюнки, в яких висміює нікчемність путінського режиму та сміливість українських вояків у складних воєнних умовах. О. Кустовський працює художником газети «Голос України», а відтак його гумористично-сатиричні замальовки на сторінках газети та соціальних мережах мають безліч шанувальників, адже йому вдається влучно й дотепно передавати образи своїх персонажів. Про популярність митця свідчить також те, що його карикатури охоче експонують за кордоном, зокрема, найстаріша газета Данії «Berlingske», яка друкується з 1749 р. нещодавно взяла дозвіл у митця на публікацію його малюнків на шпальтах видання [1].

У жовтні в Музеї гетьманства на Подолі відбулася персональна виставка графіки і бойової карикатури О. Кустовського під назвою «Козацькому роду нема переводу». У серії зображень козаків-вояків, автор алегорично демонструє винахідливість українських воїнів.

Наприклад, робота «Козак-характерник» показує козака з ангельськими крилами, які при потребі можуть перетворитися на зброю та влучати у ворога. Козак у руках тримає шаблю, а простір навколо нього наповнений звірятами, птахами та рослинами. Усі персонажі в композиції не є випадковими, а символічно підкреслюють міць і силу духа характерника, який як янгол стоїть на сторожі Батьківщини.

Символічним змістом наповнена інша графічна композиція О. Кустовського «Козак Мамай. Медитація», де за основу взято стародавній образ Мамай, трансформований мистецькою фантазією й наповнений дотепним жартом. Козак у військовій формі нашпигований сучасною зброєю так, що навіть вуса перетворилися на джавеліні та хаймерси. І навіть у стані медитації він навіть є неймовірний жах на змієподібну потвору поруч, яка символічно нагадує путіна.

Кожну графіку О. Кустовського можна розглядати та імпровізувати зі змістом. Наповнюючи багатим змістом твір, художник використовує досить м'яку кольорову гаму. Усі зображення виконані графічними штрихами з додатком світлих, напівпрозорих акварельних відтінків жовтого, зеленого, рожевого, голубого, подекуди деталі зображення підкреслюються насиченим червоним.

Окрім виставок в Україні, чимало наших митців виставляють свої твори за межами держави, а культурна дипломатія набрала надзвичайно важливого змісту. Такі заходи покликані через мистецтво привернути увагу європейців до України та розповісти світу про те, якою страшною є війна. «Презентуючи український культурний продукт іноземній публіці, ми транслюємо імідж сучасної України, а мистецькі твори українських митців іноземці оцінюють крізь призму війни. Навіть якщо мистецтво безпосередньо не стосується військових дій або їх наслідків – цей лейтмотив все одно десь виникає. Саме зараз в очах закордонної спільноти викристалізовується образ сучасної України», – зауважує менеджер О. Дятел, підкреслюючи, що надзвичайно важливо представляти іноземцям якісний культурний продукт та зберігати його розмаїття, оскільки таким чином можна донести різні сенси про те, якою Україна є зараз [2].

Зокрема, увагу міжнародної спільноти привабив довготерміновий художній проєкт «Львівська графіка проти війни», мета якого – через твори графічного мистецтва не дати відвернутися світу від України. Виставка задекларувала впевнену позицію художників Львова, що переконують у миролюбності українців, стверджуючи, що нація буде боротися за свою незалежність до останнього.

Графічна школа Львова є особливим мистецьким явищем, у якому помітні впливи європейських течій. Вона має давні традиції розвитку, які на високому професійному рівні продовжує розвивати сучасне покоління [12].

До експозиції ввійшли майже 40 творів відомих львівських художників різних поколінь: М. Опанащук, І. Остафійчук, Б. Пікулицький, С. Іванов, С. Міхновський, О. Косатий, М. Журунова, Б. Локатир, М. Пляцко, М. Дрімайло, А. Войтюк та ін., твори яких демонструють тяглість мистецьких традицій та відкритість українського мистецтва для світу [12].

Зокрема, авторська манера простежується у графічних творах С. Міхновського, який створив композиції, що показують Україну до та після руйнації. У першій роботі бачимо гармонійний пейзаж з елементами архітектури, виконаний у притаманній автору графічній техніці. Використання золота на небі та акварельного зеленого відтінку в зображенні поля створюють оптимістичний настрій. Друга робота наповнена драматизмом: чорний танк руйнує мирний пейзаж, зелений колір змінюється на небезпечний помаранчевий і червоний. Обидві композиції гармонійно доповнюють одна одну, передаючи усю трагедію зображуваної автором розповіді.

Оригінальністю вирізняється офорт відомого львівського графіка Б. Пікулицького «Чорні круки», на якому зображені знедолені людські постаті, оточені чорними птахами. Твір показує одвічну боротьбу та страждання українців в боротьбі проти московії.

Виставка «Львівська графіка проти війни» має мандрівний характер, вона експонувалася у престижних залах Польщі, зокрема, Музеї м. Ченстохови. Експозиція щораз змінює авторів та мистецькі твори, проте незмінною залишається позиція художників у стосунку війни.

Так, під назвою «Інвазія. До і після» проєкт презентувався в Генеральному консульстві Німеччини у Вроцлаві та Вроцлавській академії мистецтв ім. Є. Гепперта; планується показ іншими країнами Європи. Тематика творів виставки поділяється на дві категорії – до і після початку війни. Тут присутні реакції на сучасні воєнні події, але бачимо також настроєві й ліричні роботи на тему рідної довоєнної України.

Висновки. Отже, дослідження творчості українських митців в час війни засвідчило активність виставкової діяльності. Мистецька практика показала, що надзвичайно поширеним видом мистецтва став плакат, що пояснюється доступністю виразу та можливістю масового тиражування. Крім нього, автори також звертаються до створення виставкових робіт, виконаних у різних графічних техніках та за допомогою комп'ютерних програм. Художники створюють унікальні авторські композиції, у яких через вираз ставлення до воєнних подій візуалізуються емоційні сюжети та образи. Творчий доробок українських митців активно експонується на українських виставках та за кордоном. Ці напрацювання є певним етапом у вивченні тенденцій плакатного та графічного мистецтва й можуть бути використані при подальшому дослідженні творчості українських митців у період війни.

Список використаної літератури

1. Вишенька С. Арт-спротив: українські майстри [Електронний ресурс]. *Голос України*. Режим доступу: <http://www.golos.com.ua/article/356913>. Дата публікації: 08.03.2022. Дата перегляду : 23.10.2022.
2. Дятел О. Митці – дипломати від культури або Чому все українське мистецтво зараз політичне [Електронний ресурс]. LB.UA. Режим доступу: https://lb.ua/blog/olga_diatel/520673_mittsi-diplomati_vid_kulturi_abo.html/. Дата публікації: 20.06.2022. Дата перегляду: 28.10.2022.

3. Іванов Ю. У Черкасах відкрили виставку робіт Міжнародної мистецької акції «Вольнанова» [Електронний ресурс]. *Pravda News*. Режим доступу: <https://pravda-news.com.ua/u-cherkasah-vidkryly-vystavku-robit-mizhnarodnoyi-mysteczkoyi-akcziyi-volnanova.html>. Дата публікації: 25.07.2022. Дата перегляду: 25.10.2022.
4. Каленська І. Час і місце у проєкті «Половина» [Електронний ресурс]. *Антиквар*. Режим доступу: <https://antikvar.ua/chas-i-mistse-u-proyekti-polovyna-inna-kalenska-pro-vystavku-v-imagine-point/>. Дата публікації: 15.09.2022. Дата перегляду: 27.10.2022.
5. Мистецтво-Зброя [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://artweapon.org/>. Дата публікації: 14.05.2022. Дата перегляду: 25.09.2022.
6. Ноти різні та всі ми – в одній тональності [Електронний ресурс]. *Львівська обласна організація НСПУ*. Режим доступу: <https://nspu.com.ua/ofitsijno/noti-rizni-ta-vsi-mi-v-odnij-tonalnosti/>. Дата публікації: 02.07.2022. Дата перегляду: 23.09.2022.
7. Половина. Ната Левітасова, Олексій Ревіка [Електронний ресурс]. Facebook. Режим доступу: <https://www.facebook.com/events/915230533200432/?ref=newsfeed>. Дата публікації: 09.10.2022. Дата перегляду: 29.09.2022.
8. «Український дім» і Pictoric представляють виставку плакатів воєнного часу [Електронний ресурс]. *Армія Інформ*. Режим доступу: <https://armyinform.com.ua/2022/07/25/ukrayinskyj-dim-i-pictoric-predstavlyayut-vystavku-plakativ-voennogo-chasu/>. Дата публікації: 25.07.2022. Дата перегляду: 25.10.2022.
9. У музеї Корсаків Белла Логачова презентувала малюнки з «сірої зони: війна поруч» [Електронний ресурс]. *Музей Корсаків*. Режим доступу: <https://msumk.com/u-muzeji-korsakiv-bella-logachova-prezenutvala-malyunky-z-siroyi-zony-vijna-poruch/>. Дата публікації: 25.07.2022. Дата перегляду: 27.10.2022.
10. Jarecka U., Kukielko-Rogozińska K., Tomanek K. Rzeczywistość wojny, rzeczywistość obrazu. *Kultura Współczesna*. № 2 (95). 2. 2017. S. 10-13.
11. Jarecka U. Propaganda postaw prowojennych: plakaty filmu wojennego. Łódź: Uniwersytet Łódzki. 2014. S. 158-180.
12. Lwowska grafika przeciw wojnie [Elektronnyi resurs]. Muzeum Częstochowskie. Режим доступу: <https://www.muzeumczestochowa.pl/inne/lviv-graphic-art-antiwar-lwowska-grafika-przeciw-wojniewernisazratusz24-sierpnia-2022>. Дата публікації: 24.08.2022. Дата перегляду: 19.10.2022.
13. Obraz, wojna, propaganda. Socjologiczna analiza plakatów wojennych. Pod redakcja T. Ferenc, W. Dymarczyka i in. Łódź. 2014. 231 s.
14. Społeczeństwo a wojna. Paradoks wojny we współczesnym łańdże międzynarodowym. Pod redakcja M. Bodziany. Wrocław. 2013.

References

1. Vyshenka S. Art-sprotyv: ukrainski maistry [Elektronnyi resurs]. *Holos Ukrainy*. Rezhym dostupu: <http://www.golos.com.ua/article/356913>. Data publikatsii: 08.03.2022. Data perehliadu : 23.10.2022.
2. Diatel O. Myttsi – dyplomaty vid kultury abo Chomu vse ukrainske mystetstvo zaraz politychne. [Elektronnyi resurs]. LB.UA. Rezhym dostupu: https://lb.ua/blog/olga_diatel/520673_mittsi-diplomaty_vid_kulturi_abo.html/. Data publikatsii: 20.06.2022. Data perehliadu: 28.10.2022.
3. Ivanov Yu. U Cherkasakh vidkryly vystavku robit Mizhnarodnoi mystetskoi aksii «Volnanova» [Elektronnyi resurs]. *Pravda News*. Rezhym dostupu: <https://pravda-news.com.ua/u-cherkasah-vidkryly-vystavku-robit-mizhnarodnoyi-mysteczkoyi-akcziyi-volnanova.html>. Data publikatsii: 25.07.2022. Data perehliadu: 25.10.2022.
4. Kalenska I. Chas i mistse u proiekti «Polovyna» [Elektronnyi resurs]. *Antykar*. Rezhym dostupu: <https://antikvar.ua/chas-i-mistse-u-proyekti-polovyna-inna-kalenska-pro-vystavku-v-imagine-point/>. Data publikatsii: 15.09.2022. Data perehliadu: 27.10.2022.
5. Mystetstvo-Zbroia [Elektronnyi resurs]. Mystetstvo-Zbroia. Rezhym dostupu: <https://artweapon.org/>. Data publikatsii: 14.05.2022. Data perehliadu: 25.09.2022.
6. Noty rizni, ta vsi my – v odnii tonalnosti [Elektronnyi resurs]. Lvivska oblasna orhanizatsiia NSPU. Rezhym dostupu: <https://nspu.com.ua/ofitsijno/noti-rizni-ta-vsi-mi-v-odnij-tonalnosti/>. Data publikatsii: 02.07.2022. Data perehliadu: 23.09.2022.
7. Polovyna. Nata Levitasova, Oleksii Revika [Elektronnyi resurs]. Facebook. Rezhym dostupu: <https://www.facebook.com/events/915230533200432/?ref=newsfeed>. Data publikatsii: 09.10.2022. Data perehliadu: 29.09.2022.
8. «Ukrainskyi dim» i Pictoric predstavliaut vystavku plakativ voiennoho chasu [Elektronnyi resurs]. *ArmiiInform*. Rezhym dostupu: <https://armyinform.com.ua/2022/07/25/ukrayinskyj-dim-i-pictoric-predstavlyayut-vystavku-plakativ-voennogo-chasu/>. Data publikatsii: 25.07.2022. Data perehliadu: 25.10.2022.
9. U muzei korsakiv Bella Lohachova prezenutvala maliunky z «siroi zony: viina poruch» [Elektronnyi resurs]. *Muzei Korsakiv*. Rezhym dostupu: <https://msumk.com/u-muzeji-korsakiv-bella-logachova-prezenutvala-malyunky-z-siroyi-zony-vijna-poruch/>. Data publikatsii: 25.07.2022. Data perehliadu: 27.10.2022.
10. Jarecka U., Kukielko-Rogozińska K., Tomanek K. Rzeczywistość wojny, rzeczywistość obrazu. *Kultura Współczesna*. № 2 (95)/2. 2017. S.10-13.
11. Jarecka U. Propaganda postaw prowojennych: plakaty filmu wojennego. Łódź: Uniwersytet Łódzki. 2014. S. 158-180.
12. Lwowska grafika przeciw wojnie [Elektronnyi resurs]. Muzeum Częstochowskie. Rezhym dostupu: <https://www.muzeumczestochowa.pl/inne/lviv-graphic-art-antiwar-lwowska-grafika-przeciw-wojniewernisazratusz24-sierpnia-2022/>. Data publikatsii: 24.08.2022. Data perehliadu: 19.10.2022.

13. *Obraz, wojna, propaganda. Socjologiczna analiza plakatów wojennych.* Pod redakcją T. Ferenc, W. Dymarczyka i in. Łódź. 2014. 231 s.

14. *Spółeczeństwo a wojna. Paradoks wojny we współczesnym ładzie międzynarodowym.* Pod redakcją M. Bodziany. Wrocław. 2013.

EXHIBITION ACTIVITIES OF UKRAINIAN ARTISTS IN TIME OF WAR AND ABOUT WAR

Lukovska Olha – D. Sc. in Art Studies, professor of the Ukrainian Academy of Printing, deputy director of the Lviv Palace of Art

The exhibition activity of Ukrainian artists during the war who create posters and graphic art is analyzed. It was emphasized that Ukrainian art is closely related to the general processes taking place in the country. It was found that during the war the most common form of art is the poster, the stylistic language of which most successfully conveys associative war images. The leading trends characteristic of modern digital art and graphics on military themes are also explored. It has been observed that exhibiting exhibitions on the theme of war is becoming relevant not only in Ukraine, but also abroad. An analysis of the material on artistic projects, both Ukrainian and foreign, was carried out, in which the author's concepts on painful topics of today can be clearly read. Through the analysis of art expositions and author's works, the artistic and stylistic features of the creativity of Ukrainian graphic artists were analyzed.

Key words: exhibition activity, war, Ukraine, art, artist, exposition.

UDK 766+75:79

EXHIBITION ACTIVITIES OF UKRAINIAN ARTISTS IN TIME OF WAR AND ABOUT WAR

Lukovska Olha – D. Sc. in Art Studies, professor of the Ukrainian Academy of Printing, deputy director of the Lviv Palace of Art

The aim of this paper is to analyze the exhibition activity of Ukrainian artists during the war and considered works on war themes.

Research methodology. A number of exhibitions were analyzed, as well as a review of articles about exhibition projects, reviews in online publications, both Ukrainian and foreign, related to artistic activities.

Results. It was noted that since the beginning of the invasion of Russian troops into Ukraine on February 24, 2022, artists began to work actively, because art is also a weapon and a means with which you can influence the environment. It was found that during this period, the artist's intuitive feelings sharpen, as a result of which they create unique emotional images of the world, expressing their attitude to war events. An analysis of the material about exhibitions of various types of art was carried out, important topics of today and messages of artists to society were highlighted. Through the analysis of artistic expositions and author's works, the salient features of the work of leading Ukrainian artists were analyzed.

Novelty. The researched material showed the leading trends that prevail today in art about war and are popularized not only in Ukraine, but also abroad.

The practical significance. The material will be useful for artists, art critics and cultural figures, whose important task is to show military art, talk about it, analyze and spread it in Ukraine and beyond, because this is our cultural and artistic front, which the whole world is watching. The material of the article can be used for further exploration of modern art during and about the war, as well as for presentations and educational lectures.

Key words: exhibition activity, war, Ukraine, art, artist, exposition.

Надійшла до редакції 10.12.2022 р.

УДК 681.8(477.61)

СТАНОВЛЕННЯ Й РОЗВИТОК ВИРОБНИЦТВА ГАРМОНІКО-БАЯННО-АКОРДЕОННОГО ІНСТРУМЕНТАРІЮ УКРАЇНИ У ХХ СТОЛІТТІ

Резнік Олена Сергіївна – доктор філософії, доцент кафедри мистецької освіти, Житомирський державний університет ім. І. Франка, м. Житомир
<https://orcid.org/0000-0003-1827-1522>
<https://doi.org/10.35619/ucpmk.vi42.554>
 reznik_olena@ukr.net

Наукова розвідка за даною темою дозволила автору статті дослідити історичні чинники, задіяні у формуванні основ українського фабричного виробництва у Житомирі, Кремінній, Полтаві та Горлівці; відтворити цілісну картину всього періоду розвитку промислового музичного виробництва гармонік, баянів й акордеонів України в аспекті авторської періодизації цього історично-культурного явища у трьох етапах; розглянути методологічні основи в контексті впровадження технічних заходів щодо удосконалення конструкцій музичних інструментів і нових технологій, які у комплексі сформували музичну промисловість України; висвітлили основні види асортименту гармоніко-баянно-акордеонного інструментарію з огляду на розвиток конструкторсько-технологічної думки українських майстрів; надати основні кількісні показники роботи чотирьох підприємств; визначити результати